

Mišljenja studenata zdravstvenih studija Sveučilišta u Osijeku o narodnoj medicini

---

Grgić, Karla

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Medicine Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Medicinski fakultet Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:152:847488>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Medicine Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ MEDICINSKO
LABORATORIJSKA DIJAGNOSTIKA

Karla Grgić

MIŠLJENJA STUDENATA
ZDRAVSTVENIH STUDIJA
SVEUČILIŠTA U OSIJEKU O NARODNOJ
MEDICINI

Diplomski rad

Osijek, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ MEDICINSKO
LABORATORIJSKA DIJAGNOSTIKA

Karla Grgić

MIŠLJENJA STUDENATA
ZDRAVSTVENIH STUDIJA
SVEUČILIŠTA U OSIJEKU O NARODNOJ
MEDICINI

Diplomski rad

Osijek, 2019.

Rad je ostvaren: Katedra za javno zdravstvo, Medicinski fakultet Osijek

Mentor: doc.dr.sc. Ivan Miškulin

Broj stranica: 35

Broj slika: 17

Broj tablica: 7

Predgovor

Zahvaljujem svima koji su mi pomogli u radu ulažući svoje vrijeme, trud, znanje i podršku, a posebno prijateljicama i kolegicama Anji Ivaniš, Kristini Bošnjak i Eni Pribisalić.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. CILJ ISTRAŽIVANJA	4
3. ISPITANICI I METODE.....	5
3.1. USTROJ STUDIJE.....	5
3.2. ISPITANICI.....	5
3.3. METODE.....	5
3.4. STATISTIČKE METODE	5
4. REZULTATI	7
5. RASPRAVA.....	27
6. ZAKLJUČAK.....	30
7. SAŽETAK	31
8. SUMMARY.....	32
9. LITERATURA.....	33
10. ŽIVOTOPIS.....	35

1. UVOD

Otkako je svijeta i civilizacije, čovjek se služio raznim načinima kako bi si olakšao tegobe i zdravstvene probleme. Obzirom da se stvarni uzroci bolesti u prošlosti nisu poznavali, do svih zaključaka dolazilo se empirijski, a sam razvoj liječenja bio je umjetnost i vještina, a ne znanstveno potkovan (1). Naši predci pokušavali su si pomoći na razne načine. Najčešće su koristili ono što je bilo svuda oko njih, a to su biljke. Svaka obitelj, unutar koje je u većini slučajeva postojao član vještiji od ostalih ukućana, posjedovala je obilje biljaka i kućnih potreština u svrhu liječenja i imala je svoje recepte koje su prenosili naraštajima. Ukoliko to nije urodilo plodom, postojali su seoski travari koji su rješavali sve probleme (2). Oni recepti i biljke koje su se pokazale najuspješnijima, prenosile su se generacijama te se na njima čak zasniva i konvencionalna medicina, koja se počela razvijati u 20. stoljeću. Unatoč napretku, nije uspjela u potpunosti istisnuti upotrebu narodne medicine (2, 3). Danas neki od najpoznatijih lijekova u svakodnevnoj upotrebi, kao što su digoksin, aspirin, morfij, zasnivaju se upravo na starinskom poimanju medicine i istraživanju biljne i narodne medicine (3). Međutim, od 60-ih godina 20. stoljeća kreće se s istraživanjima medicinskih shvaćanja koja doprinose antropologiji i etnologiji, te se na temelju njih mogu donijeti zaključci o semantičkim sustavima drugih kultura (4). Baš zbog toga što se narodna medicina bavi odnosom i poimanjem bolesti i zdravlja, kao i očuvanjem i unapređenjem i duševnog i tjelesnog zdravlja u jednoj kulturi, promatra se kao posebno područje etnologije. Stoga je nemoguće prilikom istraživanja kulture ne zahvatiti dio građe narodne medicine i kulture (5). S obzirom da se tradicijom smatra sve i materijalno i nematerijalno što se prenosi iz prošlosti, svaka kultura je tradicijska, a samim time i njezine medicinske spoznaje (6). Kao što je već navedeno, u prošlosti je najveću ulogu imala usmena predaja iz generacije u generaciju. To se niti danas previše ne razlikuje, no tu ulogu preuzeo je internet koji informacije čini dostupnima puno široj masi. S obzirom da informacije, koje se nalaze na internetu, dolaze iz mnoštva različitih, a ponekad i nepoznatih izvora, teško je kritički razlučiti istinitost spomenutih informacija (1). Također postoji problematika nomenklature. Ljudi danas vrlo često pojmove: narodna medicina, pučka medicina, seljačka medicina, tradicionalna medicina, prirodna medicina, alternativna medicina i sl. smatraju sinonimima, što nije sasvim ispravno (4). Razni narodi i kulture različito poimaju spomenute pojmove, a drugačije su i njihove pripadne definicije Svjetske zdravstvene organizacije (SZO). U radovima, koji se dotiču

ove teme, stajališta autora se također razilaze. Sve su to vrlo široki pojmovi bez jasno definiranih granica zbog čega je definiranje istih još uvijek individualno (4, 6). Jedni autori smatraju da se svatko može voditi svojim shvaćanjima (4), dok drugi smatraju da moraju postojati jasne granice u definicijama jer su to potpuno različiti fenomeni (7). SZO ima definicije za tradicionalnu, komplementarnu (alternativnu) i biljnu medicinu, no gdje bi se tu uklapala narodna medicina, nije navedeno. Nadalje, SZO definira tradicionalnu medicinu kao skup znanja, vještina i vjerovanja koja su se dugo provodila u nekom narodu i kulturi, a biljnu medicinu kao upotrebu biljaka i biljnih pripravaka u medicinske svrhe (8). Kako je ranije spomenuto, temelj liječničkih recepata neke kulture se zasniva na biljkama pa je razumljivo zašto ljudi izjednačavaju narodnu s biljnom medicinom. Najčešća asocijacija na narodnu medicinu i jest kombinacija tih dvaju definicija. Međutim, prilikom terenskih istraživanja u razdoblju 1995.-2004. godine, na našem području više je bilo praktičara narodne medicine u smislu istjerivanja demona i ostalih vradžbina (4). I obična fitoterapija može biti na granici racionalnog i iracionalnog ako „travar“ daje nadnaravna svojstva bilju što je nekada, a negdje i još uvijek, prisutno (4).

Sve to doprinosi različitim stavovima. Logično je da će ljudi, koji misle da je narodna medicina „istjerivanje duhova“, imati mišljenje o njenim korisnicima kao ljudima upitnog mentalnog stanja. S druge strane, ljudi koji doživljavaju narodnu medicinu kroz upotrebu čajeva ili tinktura, neće vidjeti ništa loše u njoj i smatrat će ju nadopunom konvencionalne medicine, jer, primjerice, i liječnici preporučuju konzumaciju velikih količina čaja. Zbog tog razilaženja mišljenja, pod hitno bi trebalo učiniti nešto sa spomenutim definicijama i odvajanjem različitih postupaka. „Zakon o zdravstvenoj skrbi“ u Republici Hrvatskoj dozvoljava jedino doktorima medicine samostalno prakticiranje medicine (9). Shodno tome, ništa od ovoga nije u širokoj upotrebi niti ima odobravanje od strane javnosti. Kada bi se to pravno reguliralo, napravile bi se jasne granice u definicijama pojedinih postupaka te bi bile potrebne licence za provođenje takvih načina liječenja. Također, kada bi se provodilo više znanstvenih istraživanja u svrhu preispitivanja učinkovitosti narodne medicine, bilo bi mnogo manje nejasnoća i predrasuda. Danas postoji stigmatizacija korisnika i praktičara narodne medicine (4). Čak i neki autori navode razliku u naobrazbi, znanju, društvenom sloju između korisnika narodne i suvremene medicine. S jedne strane imamo poistovjećivanje narodnih praktičara s nižim slojevima društva (4), dok s druge strane imamo pitanje koliko farmaceutske tvrtke dirigitiraju suvremenom medicinom (10). Kada se u dvadesetom stoljeću pojavila moderna medicina, ljudi su postali ovisni o liječnicima i

vjerovali su kako farmaceutske tvrtke imaju lijek za svaku tegobu (2). Međutim, ljudi su ubrzo počeli shvaćati da konvencionalna medicina liječi simptome, a ne uzrok, te da moderna medicina nije nepogrešiva i čudotvorna (2). Pojavom suvremene medicine, izgubio se holistički pristup u liječenju, izgubila se čovjekova veza s vlastitim tijelom te se potpuno zanemarila sposobnost tijela za samoiscjeljivanjem (10, 2). U modernoj medicini nije samo stvar zanemarivanja triju čimbenika uma, tijela i duha kao značajki dobrog zdravlja, nego u bijegu od holističkog pristupa sudjeluje i pretjerana specijalizacija područja (10). Suvremeni liječnik specijalist rijetko kad će razmišljati izvan okvira svoje specijalizacije, dok narodni „travar“ gleda šire (10). Bowden smatra da u akutnim i urgentnim stanjima suvremena medicina ipak ima bolja rješenja, ali u svim ostalim stanjima daje prednost narodnoj i prirodnoj medicini, koja ipak nije „sponzorirana“. Postoji niz primjera zbog kojih se trebamo zapitati koliko su liječnici objektivni, kad su od najranijih studentskih dana pod pritiskom i promotivnim sadržajima farmaceutskih tvrtki, za koje je poznato da su jedna od najbogatijih industrija (10).

Razmišljanje o navedenim činjenicama dovelo je do toga da mnogi uzimaju svoje zdravlje u svoje ruke i kreću, više ili manje, s upotrebom narodnih lijekova, najčešće uz konvencionalnu medicinu (2). Stoga danas postoje okvirni podatci o raširenosti narodne medicine u pojedinim dijelovima svijeta. Američka istraživanja iz 2016. godine pokazala su da se više od 70% svjetske populacije koristi nekim oblikom narodne medicine, što bi, primjerice, u Americi bilo oko 84% stanovništva (6), a vrlo slično i u Africi i Aziji, oko 80% (3). U Europi u korištenju ovih načina liječenja prednjače Norveška i Engleska, dok su brojke za istočnoeuropske zemlje i Balkan znatno niže (7). Sve te brojke samo su okvirni pokazatelj, a posljedica su društvenog konteksta, kulturalnog poimanja, stigmatizacije i dr. Kod kvantifikacije takvih podataka problem predstavljaju uključni i isključni čimbenici. Prema hrvatskom petogodišnjem istraživanju, udio ljudi koji vjeruju narodnoj medicini koliko i standardnoj je 35%, te je pronađena pozitivna korelacija između višeg stupnja obrazovanja i korištenja iste (7). Ono što ostavlja prostora za razmišljanje i interes za ovu temu je pitanje: „Koja su mišljenja obrazovanih ljudi koje se podučava o konvencionalnoj medicini i potiče njihovo povjerenje u farmaceutske tvrtke?“

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi sociodemografska obilježja studenata zdravstvenih studija Sveučilišta u Osijeku te njihova mišljenja o narodnoj medicini.

3. ISPITANICI I METODE

3.1. USTROJ STUDIJE

Istraživanje je ustrojeno po načelu presječnog (cross-sectional) istraživanja tj. kao tipična metoda istraživanja presjeka ili prevalencije (11).

3.2. ISPITANICI

Istraživanje je obuhvatilo 200 studenata drugih godina preddiplomskih i integriranih studijskih programa, te 206 studenata prve godine diplomskih i četvrte godine integriranih studijskih programa. Ispitanici su nam bili studenti zdravstvenih studija Sveučilišta J.J. Strossmayera Osijek, dakle studenti Medicinskog fakulteta Osijek i studenti Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek.

3.3. METODE

Istraživanje je provedeno putem online anketnog upitnika tijekom cijelog svibnja 2019. godine. Upitnik se sastojao od 28 pitanja, od čega 9 sociodemografskih, a ostatak se odnosio na mišljenja studenata o narodnoj medicini. Popunjavanje upitnika trajalo je do 15 minuta, bilo je anonimno, te smo podatke kodirali za daljnju obradu.

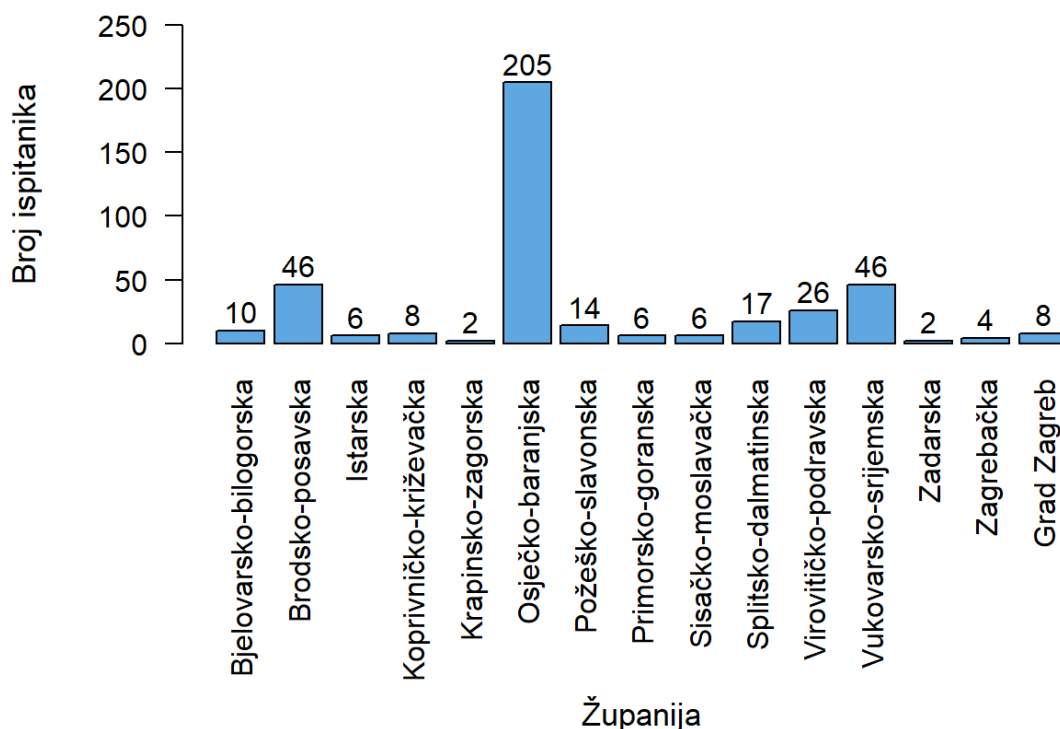
3.4. STATISTIČKE METODE

Za opis distribucije frekvencija istraživanih varijabli bile su upotrijebljene deskriptivne statističke metode. Nominalni pokazatelji prikazani su raspodjelom učestalosti po skupinama i udjelom. Za testiranje nezavisnosti dvije varijable korišten je χ^2 -test. Razina značajnosti koja se koristila pri testiranju iznosi 0,05. U obradi podataka bili su upotrijebljeni izvorno pisani

programi za baze podataka te statistički paket RStudio: Integrated Development for R (inačica 1.1.383, RStudio, Inc., Boston, MA URL <http://www.rstudio.com/>).

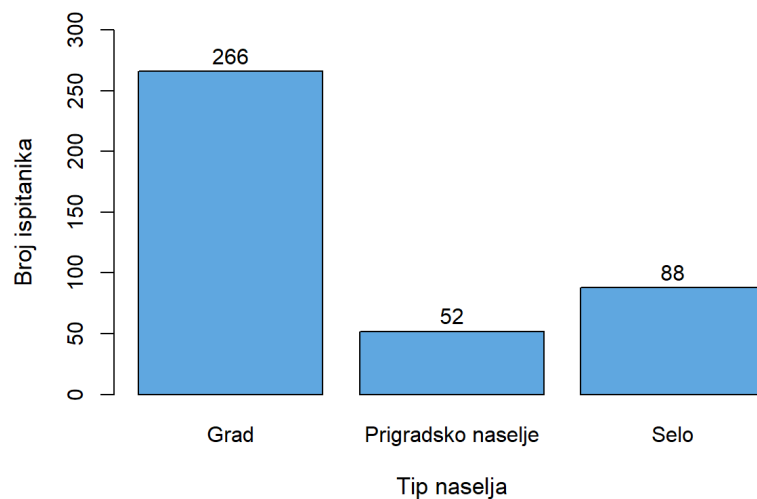
4. REZULTATI

Istraživanju se odazvalo 250 studenata Medicinskog fakulteta Osijek i 156 studenata Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek. Od toga su 68,0 % činile djevojke, a ostatak mladići. Prema godini studija, studenti su podijeljeni u sljedeće tri skupine: 2. godina preddiplomskih i integriranih studija, 1. godina diplomskih, te 4. godina integriranih studijskih programa. S obzirom da smo gledali godine provedene na fakultetu, u kasnijem radu s podacima spojili smo 1. godine diplomskih i 4. godine integriranih studija. Upitnici ispunjeni od strane studenata drugih godina činili su 49,3 %, a ostatak su činili upitnici studenata koji su proveli četiri godine na fakultetu. Većina ispitanika je iz Osječko-baranjske županije, 50,5 %, a ostala raspodjela ispitanika po županijama, prikazana je na Slici 1.

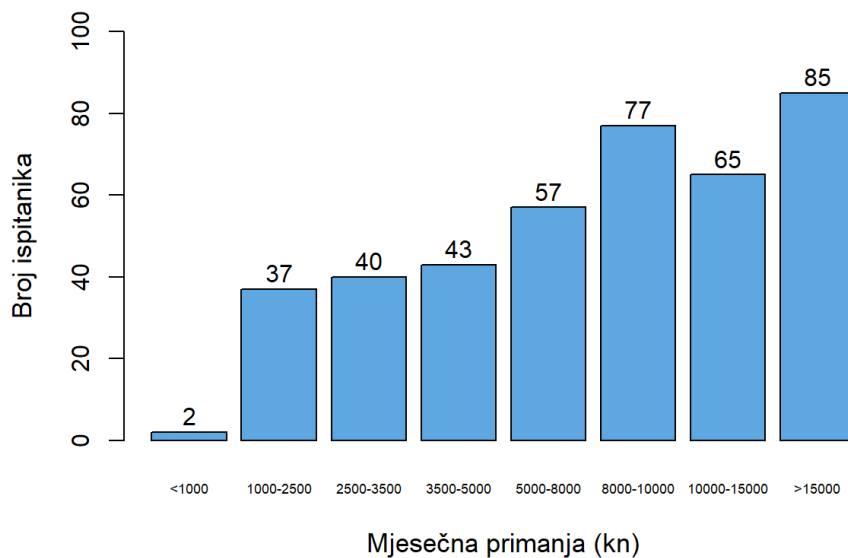

Slika 1. Ispitanici po županijama iz kojih dolaze

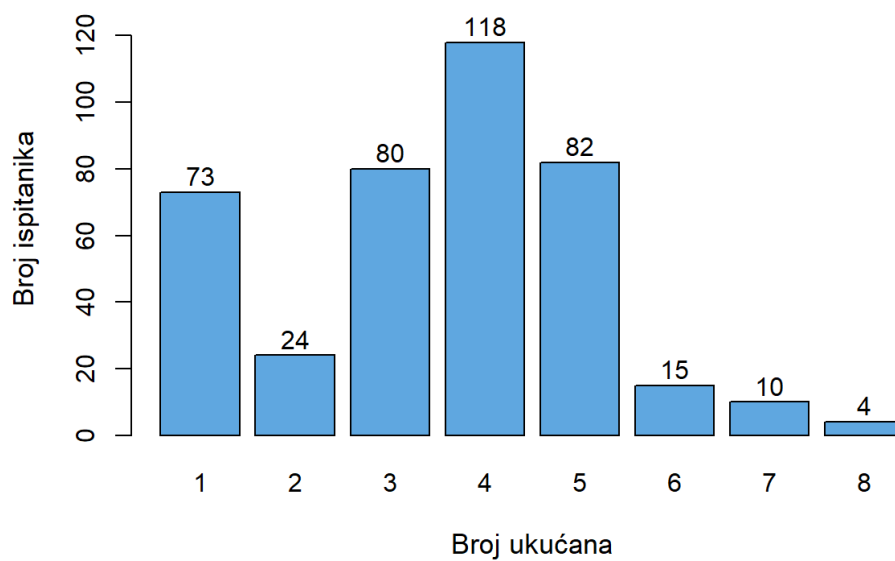
Od ostalih sociodemografskih podataka, uzimali smo u obzir tip naselja iz kojeg dolaze (Slika 2.), mjesečna primanja i broj ukućana (Slike 3. i 4.), te žive li s roditeljima, cimerom ili sami (Slika 5.).

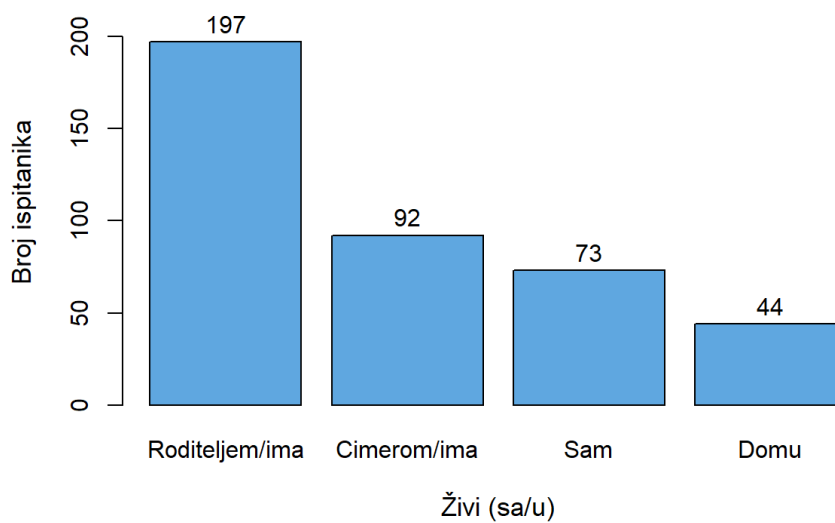
Slika 2. Ispitanici prema mjestu stanovanja

Slika 3. Ispitanici prema mjesečnim primanjima

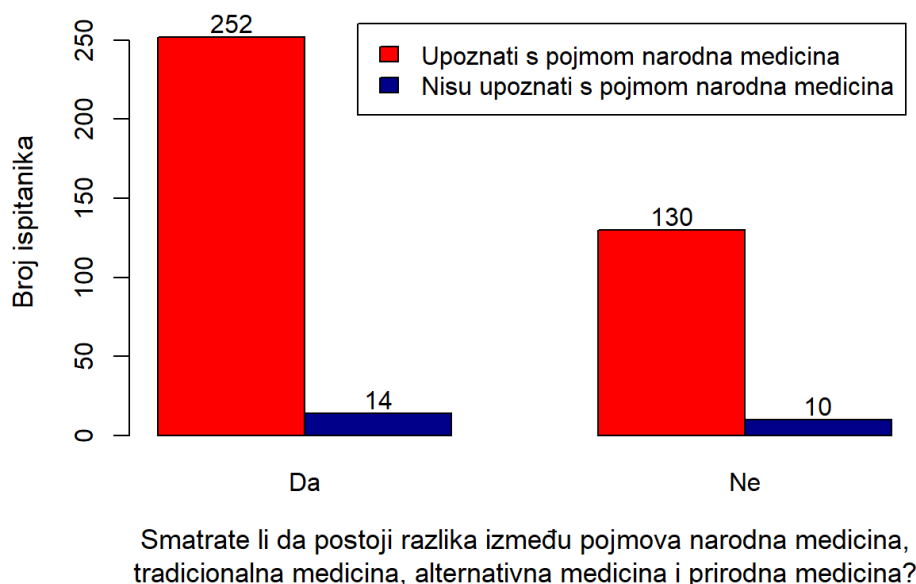

Slika 4. Ispitanici prema broju članova u kućanstvu

Slika 5. Ispitanici prema načinu stanovanja

U drugom dijelu upitnika, pitanja su se odnosila na mišljenja i navike vezane uz korištenje narodne medicine. Od 406 ispitanika, dvadeset četvero je odgovorilo da nije upoznato s pojmom narodne medicine, a mišljenje studenata o postojanju razlike među pojmovima narodne, tradicionalne, prirodne i alternativne medicine prikazano je na Slici 6. Na pitanje „U koju svrhu se koriste narodnom medicinom?“, 53,9 % studenata reklo je terapijski, 25,1 % u kozmetičke svrhe, 19,2 % se nikada nije koristio ovom vrstom medicine, a ostatak je koristio ili u obje svrhe ili preventivno (što je obuhvaćeno kategorijom Ostalo). Također, većina studenata (86,7 %) koristi se narodnom medicinom samo po potrebi. Odgovori na ostala pitanja u ovom odjeljku prikazani su u Tablici 1.

Slika 6. Mišljenja ispitanika o narodnoj medicini

Nakon toga, u anketnom upitniku slijedila su pitanja vezana uz stavove o narodnoj medicini, u kojem su se ispitanici mogli odlučiti za ocjenu od 1 do 5 u ovisnosti o stupnju slaganja s određenom tvrdnjom. Značenja ocjena su sljedeća: 1 - u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem niti se ne slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem. Ovaj dio imao je 11 tvrdnji koje su prikazane u tablicama 2, 3 i 4.

Tablica 1. Navike korištenja narodne medicine

	broj ispitanika (%)
Koji je vaš razlog korištenja narodne medicine?	
terapeutski	219 (53,9)
kozmetički	102 (25,1)
nikad se nisam koristio/la	78 (19,2)
ostalo	7 (1,7)
Koliko često se koristite narodnom medicinom?	
dnevno	8 (2,0)
tjedno	6 (1,5)
po potrebi	352 (86,7)
ostalo	40 (9,9)
Koliko je bilo efikasno vaše korištenje narodnih lijekova?	
uspješno	76 (18,7)
djelomično uspješno	248 (61,1)
bez efekta	82 (20,2)
uz nuspojave	0 (0,0)

Tablica 2. Mišljenja o učinkovitosti narodne medicine u odnosu na standardnu

	broj ispitanika (%)
Narodna može izliječiti ono što znanstvena medicina ne može	
u potpunosti se ne slažem	83 (20,4)
ne slažem se	125 (30,8)
niti se slažem niti se ne slažem	110 (27,1)
slažem se	60 (14,8)
slažem se u potpunosti	28 (6,9)
Narodna može biti samo dopuna standardnoj medicini	
u potpunosti se ne slažem	13 (3,2)
ne slažem se	25 (6,2)
niti se slažem niti se ne slažem	70 (17,2)
slažem se	170 (41,9)
slažem se u potpunosti	128 (31,5)
Narodna može biti opasnija od standardne medicine	
u potpunosti se ne slažem	26 (6,4)
ne slažem se	43 (10,6)
niti se slažem niti se ne slažem	125 (30,8)
slažem se	125 (30,8)
slažem se u potpunosti	87 (21,4)

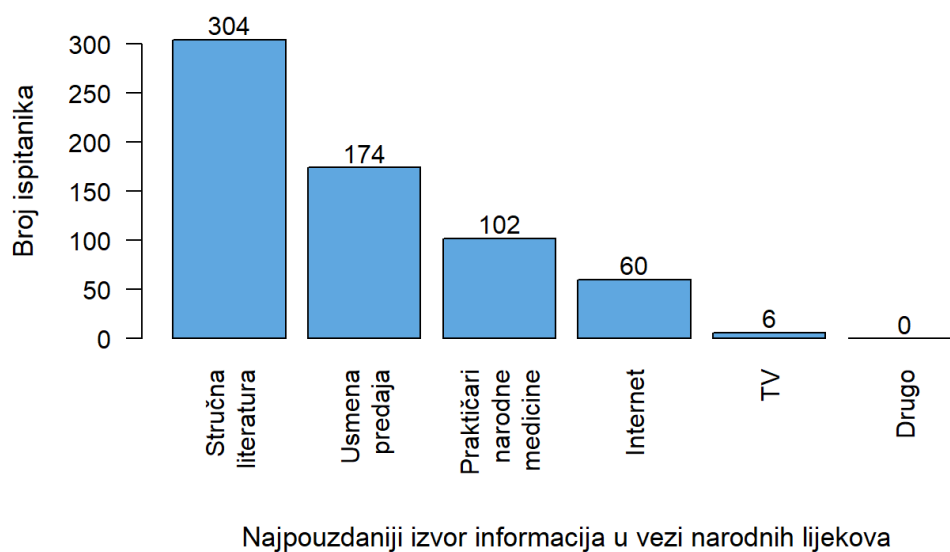
Tablica 3. Mišljenja o učinkovitosti narodne medicine i vjerovanja u istinitost informacija o standardnim lijekovima

	broj ispitanika (%)
Vjerujem u učinkovitost narodne medicine	
u potpunosti se ne slažem	23 (5,7)
ne slažem se	67 (16,5)
niti se slažem niti se ne slažem	170 (41,9)
slažem se	105 (25,9)
slažem se u potpunosti	41 (10,1)
Liječnici prepisuju lijekove pod utjecajem koristi farmaceutske industrije	
u potpunosti se ne slažem	44 (10,8)
ne slažem se	68 (16,8)
niti se slažem niti se ne slažem	92 (22,7)
slažem se	123 (30,3)
slažem se u potpunosti	79 (19,5)
Prirodni lijekovi učinkovitiji su od kemijskih proizvoda	
u potpunosti se ne slažem	50 (12,3)
ne slažem se	118 (29,1)
niti se slažem niti se ne slažem	160 (39,4)
slažem se	51 (12,6)
slažem se u potpunosti	27 (6,7)
Vjerujem informacijama na reklamama o lijekovima	
u potpunosti se ne slažem	69 (17,0)
ne slažem se	103 (25,4)
niti se slažem niti se ne slažem	134 (33,0)
slažem se	89 (21,9)
slažem se u potpunosti	11 (2,7)

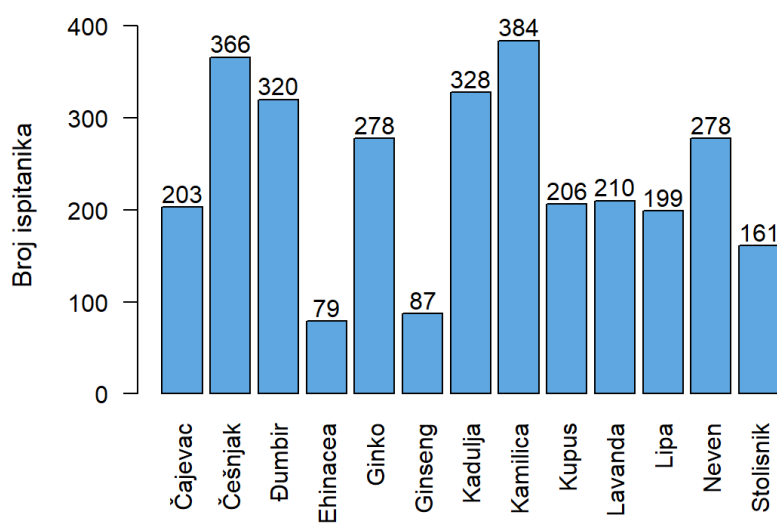
Tablica 4. Mišljenja o korištenju i korisnicima narodne medicine

	broj ispitanika (%)
Ljudi niže razine obrazovanja pribjegavaju narodnoj medicini	
u potpunosti se ne slažem	47 (11,6)
ne slažem se	57 (14,0)
niti se slažem niti se ne slažem	108 (26,6)
slažem se	115 (28,3)
slažem se u potpunosti	79 (19,5)
Korištenje narodnih lijekova sprječava korištenje konvencionalnih	
u potpunosti se ne slažem	111 (27,3)
ne slažem se	152 (37,4)
niti se slažem niti se ne slažem	107 (26,4)
slažem se	24 (5,9)
slažem se u potpunosti	12 (3,0)
Najčešći razlog korištenja narodne medicine je nepovjerenje u standardnu medicinu	
u potpunosti se ne slažem	29 (7,1)
ne slažem se	71 (17,5)
niti se slažem niti se ne slažem	120 (29,6)
slažem se	137 (33,7)
slažem se u potpunosti	49 (12,1)
Najčešći razlog korištenja lijekova iz narodne medicine su naslijeđena uvjerenja	
u potpunosti se ne slažem	15 (3,7)
ne slažem se	35 (8,6)
niti se slažem niti se ne slažem	119 (29,3)
slažem se	158 (38,9)
slažem se u potpunosti	79 (19,5)

Posljednji dio upitnika sastojao se od tri pitanja vezana uz informiranost o narodnoj medicini, a odgovori na ta pitanja prikazani su na Slikama 7, 8 i 9.

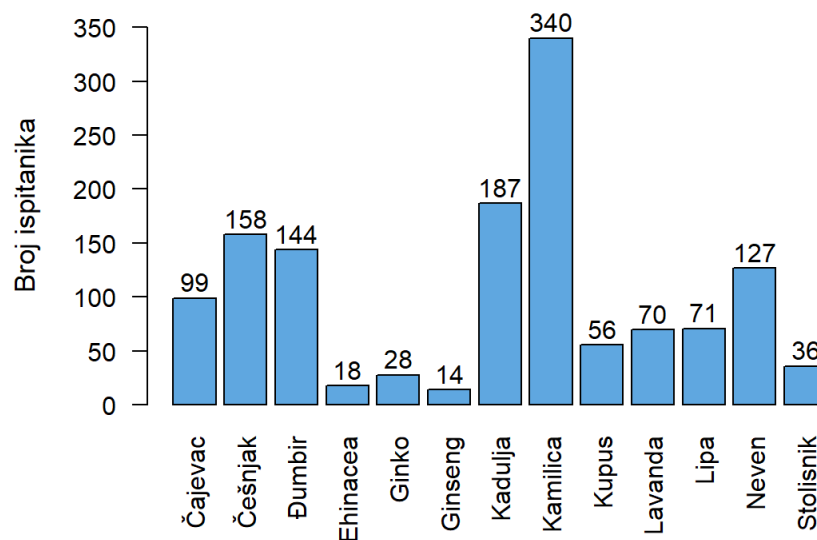

Slika 7. Mišljenja ispitanika o najpouzdanijem izvoru informacija o narodnim lijekovima

Tvari za koje su ispitanici čuli da se koriste u svrhu liječenja

Slika 8. Tvari za koje su ispitanici čuli da se koriste u svrhu liječenja

Tvari koje su ispitanici koristili u svrhu liječenja

Slika 9. Tvari koje su ispitanici koristili u svrhu liječenja

Slijede testovi nezavisnosti prikupljenih podataka. Prikazani su podatci koji su bili najzanimljiviji, oni koje smo očekivali, te oni najneočekivaniji. U Tablicama 5, 6 i 7 slijede prikazi testova nezavisnosti s pripadnim hipotezama, razinom značajnosti, rezultatom te zaključkom.

Tablica 5. Mišljenja o narodnoj medicini u ovisnosti o spolu

	mladići	djevojke	ukupno	p*
Upoznat s pojmom	114 (87,7)	268 (97,1)	382 (94,1)	<0,001
Postoji razlika među pojmovima	80 (61,5)	186 (67,4)	266 (65,5)	0,300
Razlog korištenja				
terapeutski	64 (49,2)	155 (56,2)	219 (53,9)	0,001
kozmetički	14 (10,8)	88 (31,9)	102 (25,1)	
nikad se nisam koristio/la	50 (38,5)	28 (10,1)	78 (19,2)	
drugo	2 (1,5)	5 (1,8)	7 (1,7)	
Efikasnost				
uspješno	18 (13,8)	58 (21,0)	76 (18,7)	0,006
djelomično uspješno	68 (52,3)	180 (65,2)	248 (61,1)	
bez efekta	44 (33,8)	38 (13,8)	82 (20,2)	
uz nuspojave	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	

4. REZULTATI

Stavovi (ocjene od 1 do 5): Narodna medicina može izliječiti što standardna ne može				
1	32 (24,6)	51 (18,5)	83 (20,4)	0,080
2	44 (33,8)	81 (29,3)	125 (30,8)	
3	32 (24,6)	78 (28,3)	110 (27,1)	
4	11 (8,5)	49 (17,8)	60 (14,8)	
5	11 (8,5)	17 (6,2)	28 (6,9)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Vjerujem u učinkovitost narodne medicine				
1	15 (11,5)	8 (2,9)	23 (5,7)	<0,001
2	37 (28,5)	30 (10,9)	67 (16,5)	
3	46 (35,4)	124 (44,9)	170 (41,9)	
4	23 (17,7)	82 (29,7)	105 (25,9)	
5	9 (6,9)	32 (11,6)	41 (10,1)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Liječnici prepisuju lijekove pod utjecajem koristi farmaceutske industrije				
1	22 (16,9)	22 (8,0)	44 (10,8)	0,010
2	28 (21,5)	40 (14,5)	68 (16,7)	
3	28 (21,5)	64 (23,2)	92 (22,7)	
4	33 (25,4)	90 (32,6)	123 (30,3)	
5	19 (14,6)	60 (21,7)	79 (19,5)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Ljudi niže razine obrazovanja pribjegavaju narodnoj medicini				
1	15 (11,5)	32 (11,6)	47 (11,6)	<0,001
2	11 (8,5)	46 (16,7)	57 (14,0)	
3	24 (18,5)	84 (30,4)	108 (26,6)	
4	41 (31,5)	74 (26,8)	115 (28,3)	
5	39 (30,0)	40 (14,5)	79 (19,5)	
Tvari za koje su čuli: čajevac	39 (30,0)	164 (59,4)	203 (50,0)	<0,001
Tvari za koje su čuli: ehinacea	10 (7,7)	68 (24,6)	78 (19,2)	<0,001
Tvari za koje su čuli: kamilica	123 (94,6)	261 (94,6)	384 (94,6)	1,000
Tvari za koje su čuli: đumbir	84 (64,6)	236 (85,5)	320 (78,8)	<0,001
Tvari za koje su čuli: neven	64 (49,2)	214 (77,5)	278 (68,5)	<0,001
Tvari koje su koristili: lavanda	8 (6,2)	62 (22,5)	70 (17,2)	<0,001
Tvari koje su koristili: stolisnik	2 (1,5)	34 (12,3)	36 (8,9)	<0,001
Tvari koje su koristili: lipa	17 (13,1)	54 (19,6)	71 (17,5)	0,610
Tvari koje su koristili: neven	22 (16,9)	110 (39,9)	132 (32,5)	<0,001

* χ^2 test

Tablica 6. Mišljenja o narodnoj medicini u ovisnosti o godini studija

	2. godina preddiplomskog/ integriranog	1. godina diplomskog i 4. godina integriranog	ukupno	p*
Upoznati s pojmom	184 (92,0)	198 (96,1)	382 (94,1)	0,490
Postoji li razlika među pojmovima	141 (70,5)	125 (60,7)	266 (65,5)	0,020
Razlog korištenja				
terapeutski	112 (56,0)	107 (51,9)	219 (53,9)	0,130
kozmetički	49 (24,5)	53 (25,7)	102 (25,1)	
nikad se nisam koristio/la	38 (19,0)	40 (19,4)	78 (19,2)	
drugo	1 (0,5)	6 (2,9)	7 (1,7)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Narodna medicina može izliječiti što standardna ne može				
1	44 (22,0)	39 (18,9)	83 (20,4)	0,001
2	54 (27,0)	71 (34,5)	125 (30,8)	
3	59 (29,5)	51 (24,8)	110 (27,1)	
4	30 (15,0)	30 (14,6)	60 (14,8)	
5	13 (6,5)	15 (7,3)	28 (6,9)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Narodna medicina može poslužiti samo kao dopuna standardnoj				
1	9 (4,5)	4 (1,9)	13 (3,2)	0,140
2	9 (4,5)	16 (7,8)	25 (6,2)	
3	44 (22,0)	26 (12,6)	70 (17,2)	
4	78 (39,0)	92 (44,7)	170 (41,9)	
5	60 (30,0)	68 (33,0)	128 (31,5)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Vjerujem u učinkovitost narodne medicine				
1	10 (5,0)	13 (6,3)	23 (5,7)	0,002
2	36 (18,0)	31 (15,0)	67 (16,5)	
3	95 (47,5)	75 (36,4)	170 (41,9)	
4	38 (19,0)	67 (32,5)	105 (25,9)	
5	21 (10,5)	20 (9,7)	41 (10,1)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Liječnici prepisuju lijekove pod utjecajem koristi farmaceutske industrije				
1	36 (18,0)	8 (3,9)	44 (10,8)	<0,001
2	33 (16,5)	35 (17,0)	68 (16,7)	
3	37 (18,5)	55 (26,7)	92 (22,7)	
4	54 (27,0)	69 (33,5)	123 (30,3)	
5	40 (20,0)	39 (18,9)	79 (19,5)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Ljudi niže razine obrazovanja pribjegavaju narodnoj medicini				
1	19 (9,5)	28 (13,6)	47 (11,6)	0,010
2	25 (12,5)	32 (15,5)	57 (14,0)	
3	67 (33,5)	41 (19,9)	108 (26,6)	
4	56 (28,0)	59 (28,6)	115 (28,3)	
5	33 (16,5)	46 (22,3)	79 (19,5)	

Stavovi (ocjene od 1 do 5): Najčešći razlog korištenja lijekova narodne medicine je nepovjerenje u konvencionalnu medicinu				
1	17 (8,5)	12 (5,8)	29 (7,1)	0,008
2	37 (18,5)	34 (16,5)	71 (17,5)	
3	66 (33,0)	54 (26,2)	120 (29,6)	
4	66 (33,0)	71 (34,5)	137 (33,7)	
5	14 (7,0)	35 (17,0)	49 (12,1)	
Tvari za koje su čuli: čajevac	83 (41,5)	120 (58,3)	203 (50,0)	<0,001
Tvari za koje su čuli: ehinacea	26 (13,0)	52 (25,2)	78 (19,2)	<0,001
Tvari za koje su čuli: đumbir	148 (74,0)	172 (83,5)	320 (78,8)	<0,001
Tvari koje su koristili: kamilica	159 (79,5)	187 (90,8)	346 (85,2)	0,006

* χ^2 test

Tablica 7. Mišljenja o narodnoj medicini u ovisnosti o mjesečnim primanjima

	< 1000 kn	1000 - 2500	2500 - 3500	3500 - 5000	5000 - 8000	8000 - 10000	10000 - 15000	> 15000 kn	ukupno	p*
Upoznat s pojmom										
	1 (100,0)	10 (100,0)	15 (100,0)	33 (97,1)	63 (95,5)	80 (94,1)	73 (93,6)	107 (91,5)	382 (94,1)	1,000
Postoji razlika među pojmovima										
	1 (100,0)	8 (80,0)	13 (86,7)	19 (55,9)	36 (54,5)	50 (58,8)	56 (71,8)	83 (70,9)	266 (65,5)	0,310
Razlog korištenja										
terapeutski	1 (100,0)	4 (40,0)	13 (86,7)	23 (67,6)	43 (65,2)	51 (60,0)	36 (46,2)	48 (41,0)	219 (53,9)	0,030
kozmetički	0 (0,0)	4 (40,0)	2 (13,3)	3 (8,8)	12 (18,2)	22 (25,9)	22 (28,2)	37 (31,6)	102 (25,1)	
nikad se nisam koristio/la	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	6 (17,6)	11 (16,7)	10 (11,8)	20 (25,6)	31 (26,5)	78 (19,2)	
drugo	0 (0,0)	2 (20,0)	0 (0,0)	2 (5,9)	0 (0,0)	2 (2,4)	0 (0,0)	1 (0,9)	7 (1,7)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Narodna medicina može izliječiti što standardna ne može										
1	1 (100,0)	2 (20,0)	3 (20,0)	6 (17,6)	15 (22,7)	15 (17,6)	16 (20,5)	25 (21,4)	83 (20,4)	0,090
2	0 (0,0)	4 (40,0)	1 (6,7)	3 (8,8)	17 (25,8)	29 (34,1)	25 (32,1)	46 (39,3)	125 (30,8)	
3	0 (0,0)	2 (20,0)	3 (20,0)	11 (32,4)	16 (24,2)	23 (27,1)	27 (34,6)	28 (23,9)	110 (27,1)	
4	0 (0,0)	2 (20,0)	4 (26,7)	7 (20,6)	10 (15,2)	15 (17,6)	8 (10,3)	14 (12,0)	60 (14,8)	
5	0 (0,0)	0 (0,0)	4 (26,7)	7 (20,6)	8 (12,1)	3 (3,5)	2 (2,6)	4 (3,4)	28 (6,9)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Narodna medicina može poslužiti samo kao dopuna standardnoj										
1	0 (0,0)	2 (20,0)	2 (13,3)	4 (11,8)	1 (1,5)	0 (0,0)	0 (0,0)	4 (3,4)	13 (3,2)	0,005
2	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	4 (11,8)	5 (7,6)	7 (8,2)	5 (6,4)	4 (3,4)	25 (6,2)	
3	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (13,3)	2 (5,9)	20 (30,3)	9 (10,6)	25 (32,1)	12 (10,3)	70 (17,2)	
4	0 (0,0)	5 (50,0)	6 (40,0)	14 (41,2)	21 (31,8)	41 (48,2)	24 (30,8)	59 (50,4)	170 (41,9)	
5	1 (100,0)	3 (30,0)	5 (33,3)	10 (29,4)	19 (28,8)	28 (32,9)	24 (30,8)	38 (32,5)	128 (31,5)	

4. REZULTATI

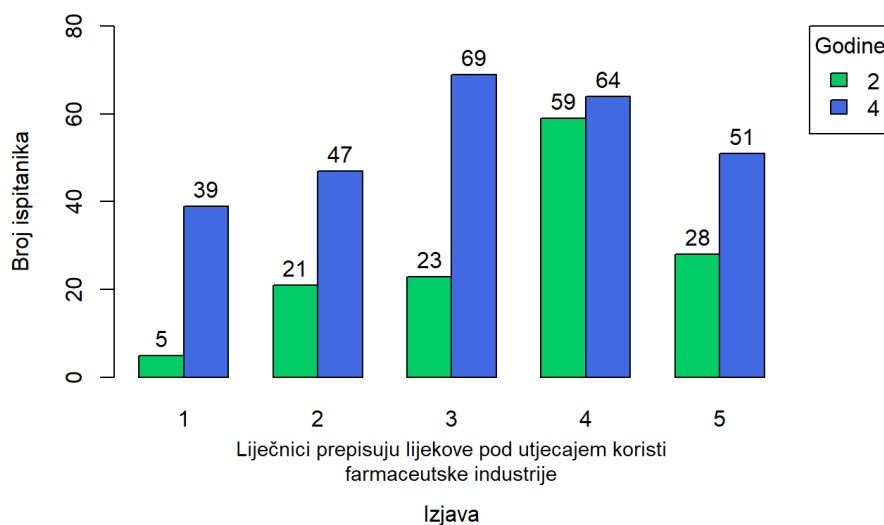
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Narodna medicina može biti opasnija od standardne										
1	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (13,3)	6 (17,6)	3 (4,5)	8 (9,4)	3 (3,8)	4 (3,4)	26 (6,4)	0,009
2	0 (0,0)	2 (20,0)	0 (0,0)	4 (11,8)	12 (18,2)	5 (5,9)	2 (2,6)	18 (15,4)	43 (10,6)	
3	0 (0,0)	2 (20,0)	4 (26,7)	11 (32,4)	19 (28,8)	27 (31,8)	27 (34,6)	35 (29,9)	125 (30,8)	
4	1 (100,0)	4 (40,0)	6 (40,0)	6 (17,6)	17 (25,8)	26 (30,6)	23 (29,5)	42 (35,9)	125 (30,8)	
5	0 (0,0)	2 (20,0)	3 (20,0)	7 (20,6)	15 (22,7)	19 (22,4)	23 (29,5)	18 (15,4)	87 (21,4)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Liječnici prepisuju lijekove pod utjecajem koristi farmaceutske industrije										
1	0 (0,0)	1 (10,0)	3 (20,0)	4 (11,8)	4 (6,1)	7 (8,2)	8 (10,3)	17 (14,5)	44 (10,8)	0,120
2	1 (100,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (5,9)	8 (12,1)	15 (17,6)	13 (16,7)	29 (24,8)	68 (16,7)	
3	0 (0,0)	6 (60,0)	5 (33,3)	7 (20,6)	20 (30,3)	13 (15,3)	18 (23,1)	23 (19,7)	92 (22,7)	
4	0 (0,0)	3 (30,0)	4 (26,7)	8 (23,5)	21 (31,8)	28 (32,9)	28 (35,9)	31 (26,5)	123 (30,3)	
5	0 (0,0)	0 (0,0)	3 (20,0)	13 (38,2)	13 (19,7)	22 (25,9)	11 (14,1)	17 (14,5)	79 (19,5)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Ljudi niže razine obrazovanja pribjegavaju narodnoj medicini										
1	0 (0,0)	2 (20,0)	2 (13,3)	8 (23,5)	5 (7,6)	12 (14,1)	9 (11,5)	9 (7,7)	47 (11,6)	0,090
2	0 (0,0)	3 (30,0)	4 (26,7)	3 (8,8)	13 (19,7)	14 (16,5)	8 (10,3)	12 (10,3)	57 (14,0)	
3	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (13,3)	11 (32,4)	25 (37,9)	20 (23,5)	28 (35,9)	22 (18,8)	108 (26,6)	
4	1 (100,0)	4 (40,0)	7 (46,7)	10 (29,4)	14 (21,2)	29 (34,1)	14 (17,9)	36 (30,8)	115 (28,3)	
5	0 (0,0)	1 (10,0)	0 (0,0)	2 (5,9)	9 (13,6)	10 (11,8)	19 (24,4)	38 (32,5)	79 (19,5)	
Stavovi (ocjene od 1 do 5): Najčešći razlog korištenja lijekova narodne medicine je nepovjerenje u konvencionalnu medicinu										
1	0 (0,0)	1 (10,0)	3 (20,0)	3 (8,8)	7 (10,6)	2 (2,4)	7 (9,0)	6 (5,1)	29 (7,1)	0,002
2	0 (0,0)	2 (20,0)	5 (33,3)	2 (5,9)	12 (18,2)	21 (24,7)	13 (16,7)	16 (13,7)	71 (17,5)	
3	1 (100,0)	3 (30,0)	0 (0,0)	12 (35,3)	22 (33,3)	17 (20,0)	22 (28,2)	43 (36,8)	120 (29,6)	
4	0 (0,0)	4 (40,0)	3 (20,0)	8 (23,5)	17 (25,8)	39 (45,9)	29 (37,2)	37 (31,6)	137 (33,7)	
5	0 (0,0)	0 (0,0)	4 (26,7)	9 (26,5)	8 (12,1)	6 (7,1)	7 (9,0)	15 (12,8)	49 (12,1)	

4. REZULTATI

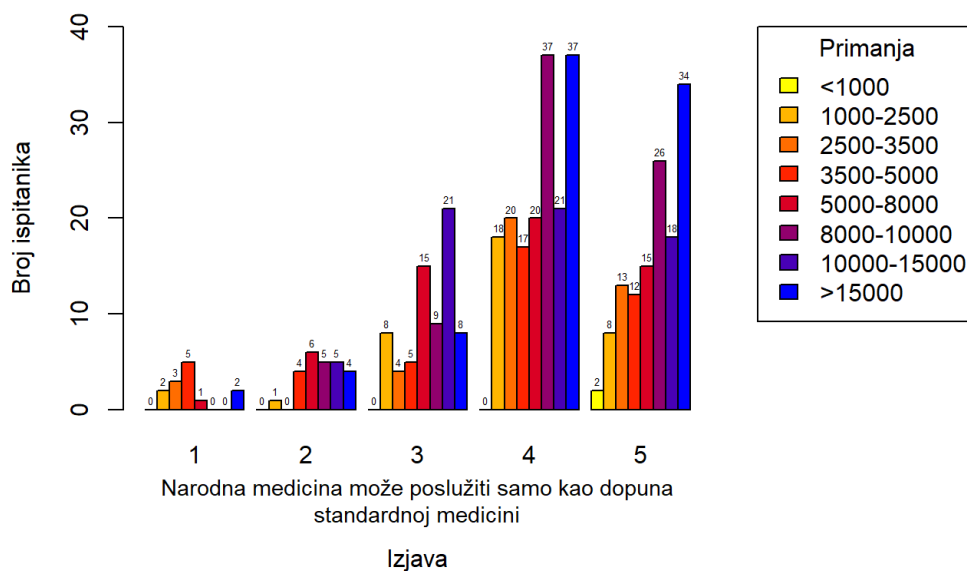
Najpouzdaniji izvor informacija o narodnoj medicini: usmena predaja										
	0 (0,0)	2 (20,0)	8 (53,3)	15 (44,1)	25 (37,9)	41 (48,2)	32 (41,0)	51 (43,6)	174 (42,9)	0,040
Najpouzdaniji izvor informacija o narodnoj medicini: travari										
	0 (0,0)	4 (40,0)	2 (13,3)	15 (44,1)	19 (28,8)	22 (25,9)	11 (14,1)	29 (24,8)	102 (25,1)	0,030
Tvari za koje su čuli: kadulja										
	1 (100,0)	8 (80,0)	12 (80,0)	32 (94,1)	56 (84,8)	78 (91,8)	55 (70,5)	86 (73,5)	328 (80,8)	0,005
Tvari za koje su čuli: čajevac										
	1 (100,0)	3 (30,0)	4 (26,7)	14 (41,2)	39 (59,1)	52 (61,2)	27 (34,6)	63 (53,8)	203 (50,0)	0,008
Tvari za koje su čuli: kupus										
	1 (100,0)	5 (50,0)	12 (80,0)	23 (67,6)	41 (62,1)	45 (52,9)	31 (39,7)	48 (41,0)	206 (50,7)	0,007
Tvari koje su koristili: češnjak										
	0 (0,0)	2 (20,0)	11 (73,3)	22 (64,7)	34 (51,5)	28 (32,9)	26 (33,3)	37 (31,6)	160 (39,4)	0,010
Tvari koje su koristili: đumbir										
	0 (0,0)	1 (10,0)	5 (33,3)	10 (29,4)	19 (28,8)	23 (27,1)	35 (44,9)	51 (43,6)	144 (35,5)	0,002

* χ^2 test

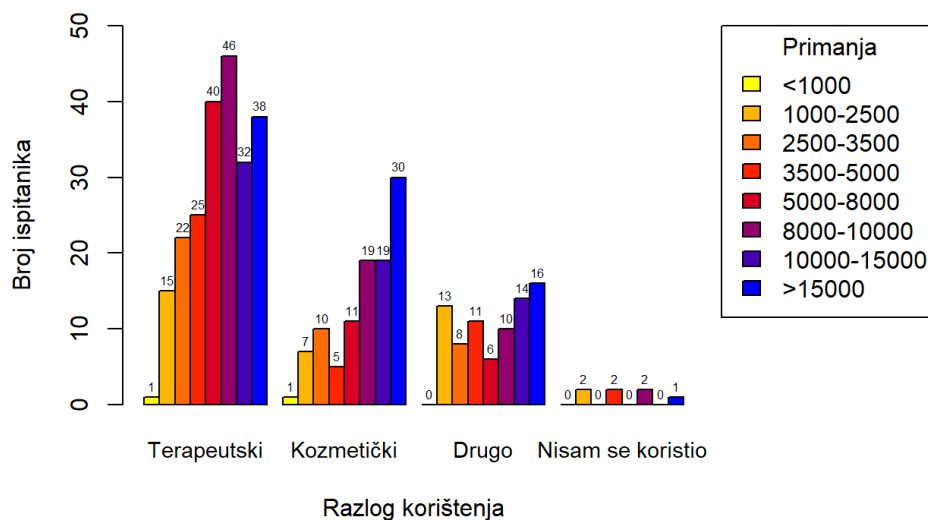
Na slikama 10, 11, 12 i 13 prikazani su odnosi varijabli čiji su nam rezultati testa o nezavisnosti bili najzanimljiviji.

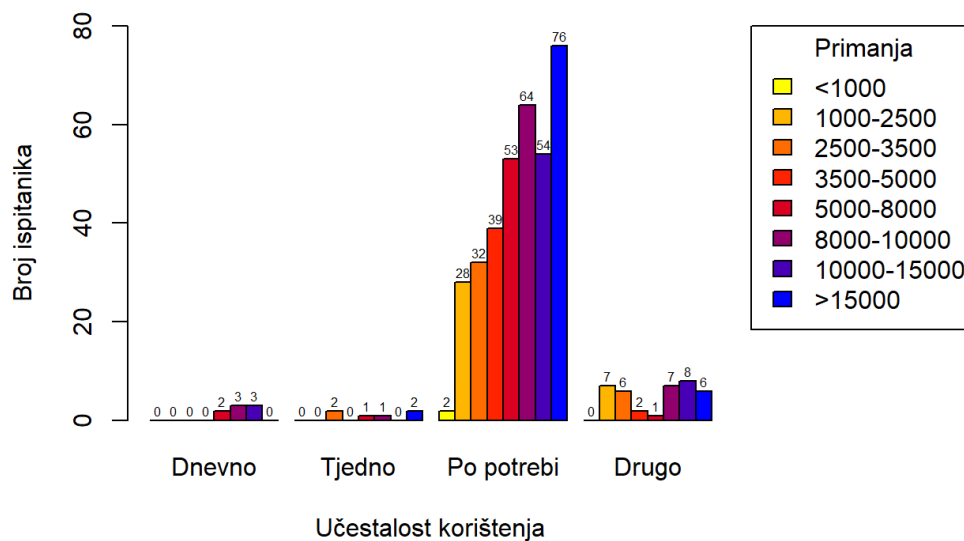
Slika 10. Stupanj slaganja s izjavom „Liječnici prepisuju lijekove pod utjecajem koristi farmaceutske industrije“ s obzirom na godine provedene na fakultetu

Slika 11. Stupanj slaganja s izjavom „Narodna medicina može poslužiti samo kao dopuna standardnoj medicini“ s obzirom na mjesečna primanja u kućanstvu

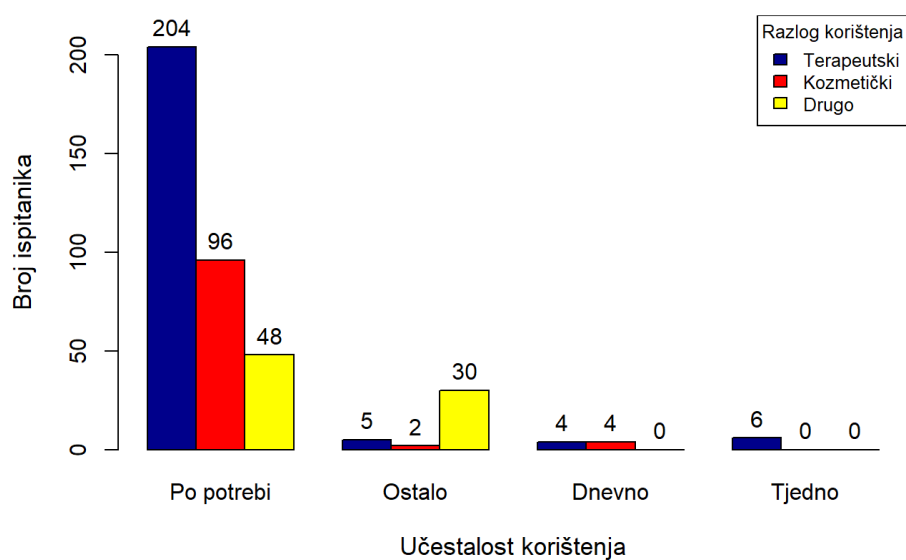

Slika 12. Razlozi korištenja narodne medicine s obzirom na mjesečna primanja u kućanstvu

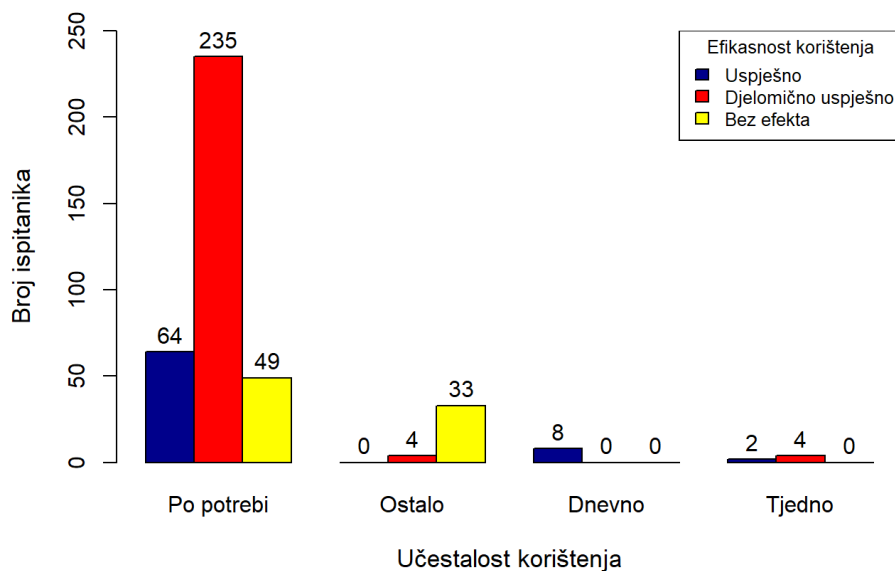

Slika 13. Učestalost korištenja narodne medicine s obzirom na mjesečna primanja u kućanstvu

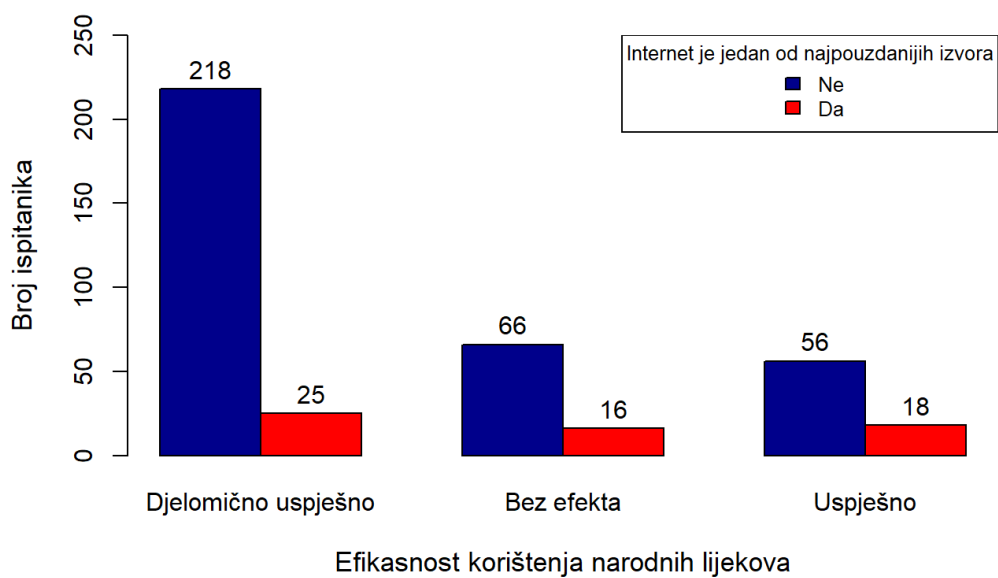
Nakon što smo usporedili sociodemografska obilježja ispitanika s mišljenjem o narodnoj medicini, zanimali su nas i međusobni odnosi podataka u drugom dijelu upitnika. Na Slici 14. prikazana je usporedba učestalosti korištenja preparata narodne medicine i razloga korištenja iste. Na Slici 15. usporedili smo što su ispitanici rekli o efikasnosti narodne medicine, te smo efikasnost usporedili s učestalosti korištenja. Grafički prikaz usporedbe efikasnosti narodne medicine s obzirom na mišljenje o najpouzdanijem izvoru informacija o narodnoj medicini nalazi se na Slikama 16 i 17.

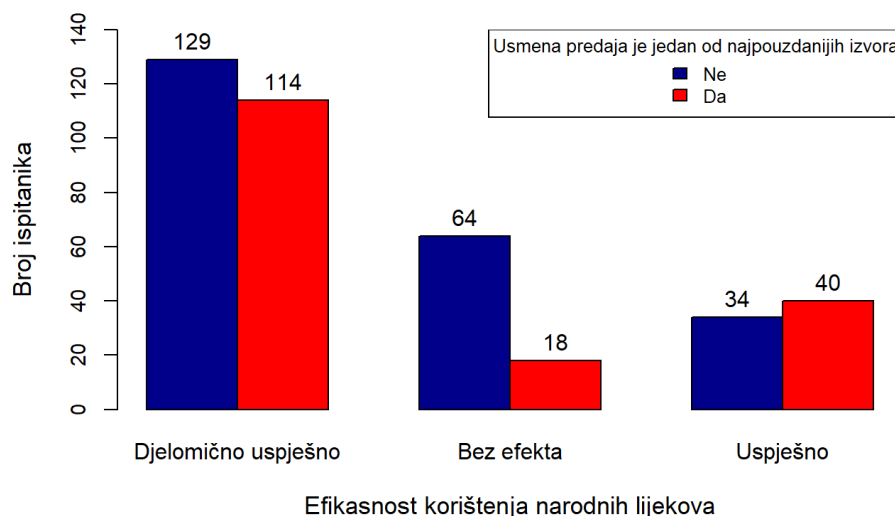
Slika 14. Učestalost i razlozi korištenja narodne medicine

Slika 15. Učestalost i efikasnosti korištenja narodne medicine

Slika 16. Efikasnost korištenja prema internetu kao najpouzdanijem izvoru informacija

Slika 17. Efikasnosti korištenja prema usmenoj predaji kao najpouzdanijem izvoru informacija

Naposljetku, ispitali smo (ne)zavisnost odabira najpouzdanijeg izvora informacija s tvarima za koje su studenti čuli i s onima koje su koristili. Ispitanici koji su birali travare kao najpouzdaniji izvor informacija najčešće su koristili češnjak, kadulju, čajevac, kupus, neven, lipa, dok oni koji su najviše vjerovali internetu najčešće su koristili ehinaceu, đumbir, lavandu. Oni koji vjeruju informacijama prijatelja i obitelji usmenim prenošenjem najviše koriste: češnjak, čajevac, đumbir, neven, te lavandu, a studenti koji su birali stručnu literaturu kao izvor, koji im ulijeva najviše povjerenja, imali su statistički značajnu povezanost s ginsengom, ginkom, đumbirom.

5. RASPRAVA

Rezultati ovog istraživanja pokazuju pomalo neočekivano velik broj studenata koji nije čuo za pojam narodne medicine. Naime, njih 24 odgovorilo je “Ne” na pitanje: „Jeste li upoznati s pojmom narodna medicina?“. Međutim, u kasnijim odgovorima su ipak shvatili da su se susreli s tim pojmom i da su koristili neke od ponuđenih preparata ovog tipa medicine. To možemo tumačiti tako što nitko, pa ni studenti zdravstvenih fakulteta, nisu najsigurniji što se točno podrazumijeva pod tim pojmom. Drugo pitanje je donijelo očekivane rezultate, podijeljena mišljenja oko razlike među pojmovima narodne, prirodne, alternativne i tradicionalne medicine. Kao što je već navedeno, i sami autori radova na ovu temu su podijeljeni u stavovima u vezi toga. Kod ispitivanja navika korištenja narodnih lijekova, potvrdila se Sullivanova teza (2), prema kojoj ljudi danas sve više ponovno uzimaju stvari u svoje ruke te se nakon iscrpnog istraživanja odlučuju brinuti za vlastito zdravlje nekim od preparata narodne medicine. To potvrđujemo odgovorima studenata koji su se preko 80 % odlučili koristiti ovim oblikom lijekova ili u kozmetičke ili u terapijske svrhe te se time koriste najčešće po potrebi. Tu činjenicu možemo tumačiti na način da im neka od konvencionalnih varijanti nije pomogla te su našli nešto učinkovitije iz naroda. Ono što je još zanimljivije, ali i očekivano, to je nepostojanje niti jednog odgovora o nuspojavama. Dakle, studenti zdravstvenih fakulteta ne vjeruju svemu što negdje pročitaju i koriste samo provjerene varijante. Za izvor informacija kojemu najviše vjeruju, dobili smo očekivani rezultat za ove ispitanike, a to je stručna literatura. Također, očekivano, mali broj vjeruje informacijama s interneta jer su vjerojatno svjesni činjenice o neprovjerenosti ovog tipa informacija, što je i Muršić naglasila (1). Oni pak koji su izabrali internet, kao najbolji izvor informacija, imali su najmanje efikasne rezultate, dok su poklonici usmene predaje imali najveće i najefikasnije rezultate korištenja preparata iz narodne medicine. Zanimljivo je usporediti najkorištenije biljke našeg područja s rezultatima istraživanja iz raznih dijelova svijeta. Naši ispitanici su masovno čuli ili koristili kamilicu, češnjak i kadulju. S druge strane imamo primjer istraživanja iz SAD-a (6) gdje su njihove najpopularnije biljke bile ehinacea, ginseng i ginko, dok su kod naših ispitanika one uvjerljivo na začelju, što je naravno razumljivo s obzirom na različita podneblja.

Što se tiče razlike među spolovima i odgovorima, nije primijećeno ništa neočekivano. Žene su nešto upoznatije sa samim pojmom i češće koriste preparate iz narodne medicine u

kozmetičke svrhe, te su primijetile veću efikasnost ovog oblika medicine od muškog roda. Također, kao što su i prethodna istraživanja pokazala, žene više vjeruju narodnoj medicini. Razlog tome je češća ženska prisutnost u polju holističke duhovnosti i veće samosvjesnosti za brigu o vlastitom zdravlju i dobrobiti (7). Godine studija promatrali smo kao godine provedene na zdravstvenom fakultetu te smo tu očekivali razlike u mišljenjima i stavovima, s obzirom na činjenicu koliko dugo su pod „utjecajem“ znanstvene medicine. Razlike su vidljive u mišljenju o razlici među pojmovima te u stavovima. Studenti četvrtih godina zdravstvenih studija bili su suzdržaniji u svojim odgovorima, pa su tako kod stupnja slaganja s određenim tvrdnjama, većinom odgovarali: niti se slažem niti se ne slažem. S druge strane „svježiji“ studenti su bili nešto odlučniji kod svojih izbora i uglavnom imaju manje povjerenja u narodnu medicinu od starijih. Zanimljive su bile ocjene stupnja slaganja kod tvrdnje da liječnici prepisuju lijekove pod utjecajem farmaceutskih tvrtki gdje su se studenti drugih godina većinom složili s tom tvrdnjom. Za tumačenje tih rezultata može pomoći Bowdenovo razmišljanje (10) o studentima medicinskih zanimanja kao osobama koje su pod stalnim lobijem farmaceutskih tvrtki, što studenti drugih godina još nisu stigli biti. Nadalje, studenti drugih godina slažu se da ljudi nižeg stupnja obrazovanja posežu za narodnim lijekovima, dok su studenti četvrtih godina suzdržani kod te tvrdnje. To objašnjavamo činjenicom da su mladi studenti još na početku svog obrazovanja „nadobudni“ i sebe smatraju superiornima zbog činjenice što su tu gdje jesu, te se još nisu stigli „spustiti na zemlju“.

Zatim, među ostalim sociodemografskim čimbenicima, definitivno postoji razlika u odgovorima studenata iz različitih županija, tipa naselja iz kojih dolaze, te mjesečnih prihoda u kućanstvu, što je i bila bit ovog istraživanja. Nisu nas iznenadili podaci o razlikama među popularnostima određenih tvari u različitim županijama, zbog varijacija koje biljke uopće uspijevaju na kojem teritoriju. Međutim postojale su i razlike u stavovima i uopće poznavanju pojma narodne medicine. Te rezultate možemo pripisati neujednačenoj razvijenosti pojedinih županija, ali i izvorima iz kojih crpe informacije, s obzirom da je i u tom pogledu bilo statistički značajne zavisnosti. S druge strane, ispitanici koji su se razlikovali po tipu naselja u kojima žive, pokazali su manje razlike, što nije bilo očekivano. Razlike u njihovim odgovorima bile su pretežno u tvarima koje koriste ili pojedinim stavovima, ali su im odgovori bili poprilično ujednačeni. Te rezultate najbolje su protumačili Pavić i Milanović (7). U njihovom istraživanju više korisnika narodne medicine bilo je iz urbanijih područja, no oni tvrde da se ispitanici iz

urbanih i ruralnih sredina međusobno ne razlikuju značajno u pogledu povjerenja u različite tipove medicine. Dok su druge studije koje su istraživale ovu povezanost dale podijeljene rezultate, zaključno je da je veza urbanosti i povjerenja u narodnu medicinu vjerojatno specifična za pojedinu zemlju zbog različitih percepcija o pojmu narodne medicine, dostupnosti zdravstvene skrbi, razlika u zadovoljstvu zdravstvenom skrbi između urbanih i ruralnih sredina i sl. (7). Idući sociodemografski faktor bila su mjesečna primanja u kućanstvu. Prva korelacija bila je kod navika korištenja, gdje se ispitanici viših mjesečnih primanja u kućanstvu koriste narodnim lijekovima i u kozmetičke svrhe. Također, od onih malobrojnih studenata koji su navodili da se koriste na tjednoj ili dnevnoj bazi ovom vrstom medicine, bili su također oni. Te podatke možemo tumačiti na način da si ljudi viših primanja to mogu priuštiti, s obzirom da taj vid medicine ide samo direktno preko novčanika. Ispitanici s različitim mjesečnim prihodima drugačijih su stavova prema ovoj vrsti medicine. Primjerice, oni s većim mjesečnim primanjima u kućanstvu u velikoj većini prednjače u slaganju sa stavom da je narodna medicina isključivo dopuna standardnoj, što se može povezati s njihovom mogućnošću opskrbe preparata obiju vrsta medicine. Ono što je najzanimljivije su raznolikosti u izborima izvora informacija kojima ispitanici vjeruju, kroz sve sociodemografske čimbenike u tom pitanju su bile čak i najveće razlike među odgovorima. To možemo objasniti činjenicom da u ruralnijim sredinama i pojedinim manje razvijenim županijama, te obiteljima s manjim primanjima, veća je povezanost obitelji, susjeda, prijatelja, pa se stoga najviše vjeruje usmenoj predaji, dok su ispitanici suprotnih obilježja okrenutiji internetu i stručnoj literaturi. Ovo istraživanje ima nekoliko ograničenja. Prvo od njih je dobrovoljno sudjelovanje ispitanika u istraživanju zbog čega je moguće da su odbili sudjelovanje studenti koji imaju negativne stavove prema narodnoj medicini te su neki rezultati moguće iskrivljeni. Također je moguće da su neki studenti koji su sudjelovali u istraživanju, namjerno zatajili svoje poznavanje i korištenje nekih oblika narodne medicine jer kao budući zdravstveni profesionalci vjeruju da smiju koristiti isključivo suvremenu medicinu. Unatoč mogućim spomenutim ograničenjima ovo je istraživanje pružilo vrijedne informacije o poznavanju i korištenju narodne medicine u populaciji studenata zdravstvenih studija.

6. ZAKLJUČAK

Na temelju provedenog istraživanja i dobivenih rezultata može se zaključiti:

- Studentice imaju značajno više povjerenja u narodnu medicinu te je više i koriste nego studenti;
- Studenti čiji su mjesečni prihodi u kućanstvu viši, značajno se više i češće koriste preparatima iz narodne medicine;
- Postoji značajna razlika između korištenja pojedinih biljaka iz narodne medicine po pripadnosti studenata različitim županijama;
- Studenti viših mjesečnih primanja značajno su više mišljenja da narodna medicina može poslužiti samo kao dopuna standardnoj medicini;
- Studenti koji pripadaju ruralnijim područjima značajno više vjeruju obitelji i usmenoj predaji kao izvoru informacija o narodnoj medicini od studenata urbanijih područja koji više vjeruju internetu i stručnoj literaturi;
- Studenti viših godina studija značajno su se manje priklanjali nekoj od izjava, već su se više odlučivali za odgovore: “niti se slažem niti se ne slažem” od studenata nižih godina studijskih programa;
- Studenti nižih godina studija značajno su više stava da se narodnom medicinom koriste ljudi niže razine obrazovanja;
- Studenti nižih godina studija značajno su više stava da liječnici prepisuju lijekove pod utjecajem farmaceutskih tvrtki;
- Studenti viših godina studija značajno su upoznatiji s razlikom među pojmovima narodne medicine, prirodne medicine, tradicionalne medicine i alternativne medicine od studenata nižih godina studija.

7. SAŽETAK

Cilj: Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi sociodemografska obilježja studenata zdravstvenih studija Sveučilišta u Osijeku te njihova mišljenja o narodnoj medicini.

Nacrt studije: Presječno istraživanje

Ispitanici i metode: Istraživanje je bilo provedeno na studentima zdravstvenih studija Sveučilišta J.J. Strossmayera Osijek, dakle studentima Medicinskog fakulteta Osijek i studentima Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek. Obuhvaćeno je 200 studenata drugih godina preddiplomskih i integriranih studijskih programa, te 206 studenata prve godine diplomskih i četvrte godine integriranih studijskih programa. Ispunili su petnaestominutni anonimni anketni upitnik mrežnim putem u razdoblju od 2.5.2019. do 2.6.2019.

Rezultati: Studentice su značajno više upoznate i s pojmom, a i s praktičnom primjenom narodne medicine, od muških studenata. Studenti čija su mjesečna primanja u kućanstvu viša, koriste se više i češće preparatima narodne medicine. Studenti prvih godina diplomskih studija i četvrtih godina integriranih studija značajno više smatraju da narodna medicina, tradicionalna, prirodna i alternativna medicina nisu sinonimi. Da se narodnom medicinom koriste ljudi niže razine obrazovanja, daleko više smatraju studenti nižih godina studija.

Zaključak: Studenti zdravstvenih fakulteta na Sveučilištu u Osijeku relativno su dobro upoznati s pojmom narodne medicine, uz pojedina razilaženja u mišljenjima s obzirom na sociodemografska obilježja. Ne bi bilo naodmet omogućiti studentima formalnu edukaciju na ovu temu kako bi imali što šira znanja u svom budućem profesionalnom radu.

Ključne riječi: Hrvatska; narodna medicina; mišljenje; studenti; zdravstveni fakulteti

8. SUMMARY

Opinions of Health Studies Students of the University of Osijek on Folk Medicine

Goal: The goal of this research is to determine socio-demographic characteristics of healthcare students attending the University of Osijek and their opinions on folk medicine.

Study design: Cross-sectional study

Subjects and methods: The research was conducted on healthcare students of the Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, meaning students of the Faculty of Medicine and of the Faculty of Dental Medicine and Health in Osijek. In the research, 200 second-year students of undergraduate and integrated study programs and 206 first-year students of graduate and fourth-year students of integrated study programs participated. They filled out a 15 minute anonymous online questionnaire during the period from May 2 to June 2, 2019.

Results: Female students are significantly more familiar with the term, as well as the practical applications of folk medicine, than male students. Students with higher monthly income in their households use folk medicine preparations more frequently. First-year students of graduate and fourth-year students of integrated study programs consider significantly more that terms *folk medicine, traditional, natural and alternative medicine* are not synonyms. Students of lower years of study programs believe considerably more that folk medicine is usually used by people with lower levels of education.

Conclusion: Healthcare students from the University of Osijek are relatively well familiar with the term *folk medicine*, with slight divergence of opinions, given their socio-demographic characteristics. If possible, attending a formal education on this subject would be a great option for students so they could have even wider knowledge for their future professional career.

Keywords: Croatia; folk medicine; opinion; students; healthcare faculties

9. LITERATURA

1. Muršić I. Higijena, njega i liječenje bolesti kože u narodnoj medicini Slavonije i Baranje. Doktorska disertacija. Osijek, 2017.
2. Sullivan K. Potpun obiteljski vodič kroz prirodne kućne lijekove. Zagreb: Veble commerce; 1998.
3. Al Akeel MM, Al Ghamdi WM, Al Habib S, Koshm M, Al Otaibi F. Herbal medicines: Saudi population knowledge, attitude, and practice at a glance. 2018. Dostupno na adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6259532/>
Datum pristupa: 23.06.2019.
4. Brenko A. Praktičari narodne medicine. Zagreb; 2004.
5. Bukovčan Žufika T. Narodna medicina kao predmet etnologije. Stud Ethnol Croat. 2004 Mar 1;14/15(1):145–69
6. Crnić E. Narodna ili alternativna medicina. Završni rad. Rijeka; 2016.
7. Pavić Ž, Milanović G. Komplementarna i alternativna medicina u Hrvatskoj: testiranje triju hipoteza, Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline, Vol.23 No.2 Prosinac 2014. Dostupno na adresi: <http://hrcak.srce.hr/132480>
Datum pristupa: 23.06.2019.
8. World Health Organization. Traditional, complementary and integrative medicine. Dostupno na adresi: <https://www.who.int/traditional-complementary-integrative-medicine/about/en/>
Datum pristupa: 23.06.2019.
9. Zakon o zdravstvenoj zaštiti. NN 100/18. Dostupno na adresi: <http://www.zakon.hr/z/190/Zakon-o-zdravstvenoj-za%C5%A1titi>
Datum pristupa: 23.06.2019.
10. Dr. Bowden J., Najučinkovitiji prirodni lijekovi. Zagreb: Selman, 2013.
11. Kolčić I, Biloglav Z. Presječno istraživanje. U: Kolčić I, Vorko-Jović A, ur. Epidemiologija. Zagreb: Medicinska naklada, 2010, str. 55-64.
12. Hrvatsko udruženje za prirodnu, energetsku i duhovnu medicinu. Stanje nekonvencionalne medicine u pojedinim državama EU. Dostupno na adresi: <http://www.huped.hr/hr/clanci-detalji/huped-info/stanje-nekonvencionalne-medicine-u-pojedinim-drzavama-eu-5>
Datum pristupa: 23.06.2019.

13. Gligorić IM., On folk medicine of Brodsko Posavlje. Book review, *Lexicon of Slavonian Folk Medicine of Brodsko Posavlje*. Osijek: Pannoniana, vol. II, no. I-II (2018): 213-214
14. Veković V., Korcok D., Jocić Stojanović J., Ostojić O., Mitrović S., Veljković P., Živković Z., Iskustva sa biljnim preparatima u terapiji kašlja kod dece. *Timok Med Gaz.* 2016;40(2015):248–58.
15. Leach MJ, Page AT. Herbal medicine for insomnia: A systematic review and meta-analysis. 2014. Dostupno na adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25644982>
Datum pristupa: 23.06.2019.
16. Altshul S, dr. Hops P., Lijekovi iz kućne ljekarne: 1000 kućnih pripravaka za vaše zdravlje. NR Kina, 2013.
17. Biličić I., Moć ljekovitog bilja. Dušević & Kršovnik, Rijeka, 2013.
18. Bristow S., Ljekovito bilje: priručnik. Naklada Veble, Zagreb, 2005.
19. Brenko A., Dugac Ž., Randić M., Narodna medicina. Etnografski muzej Zagreb, Zagreb, 2001.
20. Biličić I., Korisne samonikle biljke: opis i upotreba. Dušević & Kršovnik, Rijeka, 2014.
21. Marušić E., Ljekovitim biljem do zdravlja. Marjan tisak, Split, 2005.
22. Ašić S., Ljekovito bilje: sakupljanje, pripravci, recepti. Dušević & Kršovnik, Rijeka, 1999.

10. ŽIVOTOPIS

KARLA GRGIĆ

Datum i mjesto rođenja:

- 30. lipanj 1995. godine, Osijek

Kontakt:

- karla.karliic@gmail.com

Obrazovanje:

- 2010.-2014. Prirodoslovno-matematička gimnazija Osijek
- 2014.-2017. Sveučilišni preddiplomski studij medicinsko laboratorijske dijagnostike na Medicinskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
- 2017.-2019. Sveučilišni diplomski studij medicinsko laboratorijske dijagnostike na Medicinskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku